

לעילוי נשמת
שלום בן משה

התנ"ך עם מפרשים, מסודרים ומנוקדים

The Tanach with commentaries, Organized and Vowelized

דניאל
ג'ליון ג'

דניאל פרק ב'

מצודת דוד: ענה מלפא לדניאל ואמר מן קשוט די אלהכון הוא אלה אלהין - כשלא רצה לקבל אמר לו המלך: אל תחשוב שאני מכחש באלהי השמים, לא כן הוא, כי מן קשוט וכו', רוצה לומר: באמת אשר אלהיכם הוא אלהים על כל האלהים, וכאומר: ואם אמנם כי אלהים אתה, מכל מקום הוא גדול ממך. ומרא מלכין - והוא מושל ושר על כל המלכים, ולא כן אתה. ונלה רזין די יכלת למגלא רזא דנה - הוא מגלה סודות אשר יכלת לגלות הסוד הזה, וכאומר: הנה מה שגילה הסוד הזה הוא בעבור שאלהי השמים הוא מגלה הסודות, והוא גלה לך. אם כן גדול הוא מאוד ממך, ואיך אכחש בו.

מז אלו מלפא לדניאל רבי ומתנו רבון שגיאן יהב לה והשלטה על כל מדינת בבל ורבי סגנין על כל חפימי בבל:

מצודת ציון: סגנין - ענינו שררה מה, כמו (ישעיה מ"א כה) "ויבוא סגנים כמו חומר".

מצודת דוד: אדון מלפא לדניאל רבי ומתנו רבון שגיאן יהב לה והשלטה על כל מדינת בבל - אז גדל המלך את דניאל, ומתנות גדולות ומרובות נתן לו, והמשילו על כל מדינות בבל. ורב סגנין על כל חפימי בבל - עשהו שר השרים אשר היו על כל חכמי בבל, רוצה לומר: שהיה לשר על השרים אשר היו על כל חכמי בבל.

מט ודניאל בעא מן מלפא ומני על עבידתא די מדינת בבל לשדרה מישה ועבד נגו ודניאל בתרע מלפא:

מצודת דוד: ודניאל בעא מן מלפא - ביקש מן המלך ליתן ממשלה מה לחבריו, וקצר בדבר

דניאל פרק ב'

מז כל קבל די חזית די מטורא אתגזרת אבן די לא בידיו והדקת פרזלא נחשא חספא חספא ודהבא אלה רב הודע למלפא מה די להוא אחר דנה ונציב חלמא ומהימן פשרה:

מצודת דוד: כל קבל די חזית די מטורא אתגזרת אבן די לא בידיו והדקת פרזלא וגוי - רוצה לומר: הדבר הזה מרומז בעבור מה אשר ראית אשר מן ההר נכרת אבן מעצמה אשר לא בידי אדם, וכתתה את הברזל וכו', כי כן תהיה מלכות המשיח שתבוא לא בחיל ולא בכח כי אם מעצמה בהגעת הזמן, והיא תכלה כל האומות אשר לא יקבלו עליהם עול המקום. אלה רב הודע למלפא מה די להוא אחר דנה - אלוה הגדול הודיע למלך מה אשר יהיה אחרי זאת - המלכות המושלת עתה, מי ומי ימשול עד ימי עולם. ונציב חלמא ומהימן פשרה - כמו שדבר החלום הוא אמת כי כזאת ראית, כן נאמנה הפתרון כי כן יהיה.

מז באדון מלפא נבוכדנצר נפל על אנפוהי ולדניאל סגד ומנחה וניחוחין אמר לנסקה לה:

מצודת דוד: באדון מלפא נבוכדנצר נפל על אנפוהי ולדניאל סגד - אז המלך נבוכדנצר נפל על פניו והשתחוה לדניאל. ומנחה - מנחה ממש, כי אמרו רבותינו ז"ל שחשב לעבדו עבודת אלהות. וניחוחין אמר לנסקה לה - יין הבא לנסכים ולנחת רוח אמר לנסך לפניו, אבל באמת לא נסך לפניו כי לא רצה דניאל לקבל, וכן אמרו רבותינו ז"ל (בראשית רבה צ"ו ה).

מז ענה מלפא לדניאל ואמר מן קשוט די אלהכון הוא אלה אלהין ומרא מלכין ונלה רזין די יכלת למגלא רזא דנה:

דניאל
פרק ג'

המובן. ומני על עבידתא די מדינת בבל לשדרה מישד ועבד גגו - והפקיד את חנניה מישאל ועזריה על מלאכת המלך אשר במדינת בבל. ודניאל בתרע מלפא - היה יושב בתמידות בשער בית המלך, והיא דבר גדולה וכבוד.

א ובוכדנצר מלפא עבד צלם דידהב רומה אמין שתין פתיה אמין שת אקמה בבקעת דורא במדינת בבל:

מצודת דוד: ובוכדנצר מלפא עבד צלם די דהב - עשה צורה של זהב. רומה אמין שתין פתיה אמין שת - קומתו היה ששים אמות ורחבו שש אמות. אקמה בבקעת דורא - והעמידו בבקעת דורא. ואמרו רבותינו ז"ל על כי שמע בפתרון חלומו אשר ישראל ינחלו המלכות בארץ ישראל עד עולם, לכן עשה הצלם בחשבו להכשילם בעון עבודה זרה, למען לא ינחלו המלוכה.

ב ובוכדנצר מלפא שלח למכנש ו לאחשדרפניא סגניא ופחותא אדרגזריא גדבריא דתבריא תפתיא וכל שלטני מדינתא למתא לחנפת צלמא די תקים ובוכדנצר מלפא:

מצודת ציון: לאחשדרפניא וגוי' - כולם שמות מיני שררה זו למעלה מזו, וידועים המה בלשון כשדים. לחנופת - התחלת תשמיש הדבר להיות משמש והולך קרוי חינוך בלשון המקרא.

מצודת דוד: למכנש לאחשדרפניא וגוי' וכל שלטוני מדינתא - לאסוף את אחשדרפניא וכו' וכל שאר מושלי המדינה. למתא לחנופת צלמא די תקים ובוכדנצר מלפא - לבא לחנוכת הצלם אשר העמיד ובוכדנצר המלך.

ג באדיו מתפנשין אחשדרפניא סגניא ופחותא אדרגזריא גדבריא דתבריא תפתיא וכל שלטני מדינתא לחנפת צלמא די תקים ובוכדנצר מלפא וקמיו לקבל צלמא די תקים נבכדנצר:

מצודת דוד: באדיו מתפנשין אחשדרפניא וגוי' - אז נאספו אחשדרפניא וכו'. וקמיו לקבל צלמא די תקים - ועמדו מול הצלם אשר העמיד.

דניאל
פרק ג'

ד וקרנא קרא בחיל לכוון אמרין עממלא אמניא ולשניא:

מצודת ציון: וקרנא - ענינו השמעת הדבר לרבים. עממלא - הם האומות שיש להם אלוה ותורה. אומניא - הם בלא אלוה ובלא תורה. ולשניא - הם החלוקים בלשונותם בין מבני אלוה ותורה ובין זולתם.

מצודת דוד: וקרנא קרא בחיל - וכרוז קרא בכח, רוצה לומר: בהרמת קול גדול. לכוון אמרין עממניא וגוי' - וזהו דבר הכרוז: "לכם אומרים ומזרזים אתם עממניא וכו'".

ה בעדנא דיי תשמעון קל קרנא משרוקיתא קתרס שבכא פסנתרין סומפוניא וכל זני זמרא תפלון ותסגדון לצלם דהבא די תקים ובוכדנצר מלפא:

מצודת ציון: משרוקיתא קתרס שבכא פסנתרין סומפוניא - כולם שמות מיני כלי זמר, וידועים המה בלשון כשדים.

מצודת דוד: בעדנא די תשמעון קל קרנא וגוי' וכל זני זמרא - בעת אשר תשמעון קול קרן השופר וכו' וכל שאר מיני זמר. תפלון ותסגדון לצלם דהבא די תקים ובוכדנצר מלפא - אז תפלו על פניכם ותשתחוו אל צורת הזהב אשר העמיד ובוכדנצר המלך.

ו ומן דיי לא יפל ויסגד בה שעתא יתרמא לגוא אתון נורא יקדמא:

מצודת דוד: ומן די לא יפל ויסגוד - ומי אשר לא יפול וישתחוה. בה שעתא יתרמא לגוא אתון נורא יקדמא - אזי מיד בעת הזאת יושלך לתוך תנור אש הבורעת.

ז פל קבל דנה בה זמנא פדי שמעין פל עממלא קל קרנא משרוקיתא קתרס שבכא פסנתרין וכל זני זמרא גפלין פל עממניא אמניא ולשניא סגדון לצלם דהבא די תקים ובוכדנצר מלפא:

מצודת דוד: פל קבל דנה בה זמנא פדי שמעין פל עממניא קל קרנא וגוי' - בעבור הכרוז הזה, לכן בזה העת כאשר שמעו כל העמים קול קרן השופר וכו'. גפלין פל עממניא

דניאל
פרק ג'

אומיָא וְלִשְׁנַיָא סִגְדִין לְצַלְמֵ דְהֶבֶא - נפלו כולם על פניהם והשתחוו אל הצלם הזהב.

(ולא זכר כאן סומפוניא וכללו בכל זני זמרא, או מדעת לא הביאו, ליתן פתחון פה למי שלא ישתחוה, כי יוכל לומר הלא לא הביאו הסומפוניא כאשר קרא בחיל. כי עצם הכוונה היה להכשיל את ישראל, ודבר המלך שלטון אין להשיב, ואם יביאו הכל ועם כל זה לא ישתחוו, מה לו במיתתן? לזה מנע את הסומפוניא בחשבו אם לא ישתחוו עדיין אין להם משפט מות, ואולי יפתם להשתחוות בשניה).

ח **פְּלִקְבֵל דְּנָה בְּהִזְמָנָא קִרְבו גְּבַרְיִן פְּשָׁדָאִין וְאַכְלוּ קִרְצִיָהוֹן דִּי יְהוּדָא:**

מצודת ציון: וְאַכְלוּ קִרְצִיָהוֹן - הוא מענין רכילות ומלשינות, כי "לא תלך רכיל" (ויקרא י"ט טז) תירגם אונקלוס "לא תיכול קורצין", על שם שדרך המלשין לרמוז דברו ולקרוץ בעיניו למען לא יבינו כל העומדים, ובהקריצה ההיא כאילו אוכל בשר מי אשר ילשין עליו.

מצודת דוד: **פְּלִקְבֵל דְּנָה** - בעבור זאת אשר כל גוים השתחוו ולא מרו פיו. **בְּהִזְמָנָא קִרְבו גְּבַרְיִן פְּשָׁדָאִין וְאַכְלוּ קִרְצִיָהוֹן דִּי יְהוּדָא** - בעת ההיא קרבו אנשי כשדים, והלשינו מלשינות על היהודים.

ט **עָנוּ וְאָמְרִין לְנְבוּכַדְנֶצַּר מַלְכָּא מַלְכָּא לְעַלְמִין חַיִּי:**

מצודת דוד: **עָנוּ וְאָמְרִין לְנְבוּכַדְנֶצַּר מַלְכָּא** - הרימו קול ואמרו לנבוכדנצר המלך. **מַלְכָּא לְעַלְמִין חַיִּי** - המלך לעולם יחיה, והוא מדרך המוסר לברך את המלך בראשית האמרים.

י **אָנֹת מַלְכָּא שְׁמַת טַעַם דִּי כְּלִ-אַנְשֵׁי דִּי-יִשְׁמַע קָל קִרְנָא מְשַׁרְקִיתָא קִתְרִס שְׂבֻכָא פְּסַנְתְּרִין וְסוּפְנֵיהּ וְכָל זְנִי זְמָרָא יִפֹּל וְיִסְגַּד לְצַלְמֵ דְהֶבֶא:**

מצודת ציון: **טַעַם** - ענינו בכל מקום דבר שיש בו ממש הנעשה בטעם, ולא דבר של מה בכך.

מצודת דוד: **אָנֹת מַלְכָּא שְׁמַת טַעַם** - אתה המלך עשית גזרת אומר. **דִּי כָּל אַנְשֵׁי דִּי יִשְׁמַע קָל קִרְנָא וְגוֹי וְכָל זְנִי זְמָרָא** - אשר כל איש

דניאל
פרק ג'

אשר ישמע קול קרן השופר וכו' וכל שאר מיני זמר. **יִפֹּל וְיִסְגַּד לְצַלְמֵ דְהֶבֶא** - יפול על פניו וישתחוה אל הצלם הזהב.

יא **וּמִן-דִּי-לֹא יִפֹּל וְיִסְגַּד יִתְרַמָּא לְגוּא-אַתּוֹן נוֹרָא יְקַדְתָּא:**

מצודת דוד: **וּמִן דִּי לֹא יִפֹּל וְיִסְגַּד** - ומי אשר לא יפול וישתחוה. **יִתְרַמָּא לְגוּא אַתּוֹן נוֹרָא יְקַדְתָּא** - יושלך לתוך תנור אש הבוערת.

יב **אִיתֵי גְּבַרְיִן יְהוּדָאִין דִּי-מְנִיתָּ יִתְהוֹן עַל-עֵבִידַת מְדִינַת בָּבֶל שְׂדַרְךָ מִיִּשְׂרָאֵל וְעַבְדֵּי נְגוּ גְּבַרְיָא אֱלֹהֵי לֹא-שְׁמֹו עֲלֶךָ מַלְכָּא טַעַם לְאַלְהֶךָ לֹא פִלְחִין וְלְצַלְמֵ דְהֶבֶא דִּי תְקִימַת לֹא סִגְדִין:**

מצודת דוד: **אִיתֵי גְּבַרְיִן יְהוּדָאִין דִּי מְנִיתָּ יִתְהוֹן עַל עֵבִידַת מְדִינַת בָּבֶל שְׂדַרְךָ מִיִּשְׂרָאֵל וְעַבְדֵּי נְגוּ** - יש אנשים יהודים אשר הפקדת אותם על מלאכת מדינת בבל, והם חנניה מישאל ועזריה. **גְּבַרְיָא אֱלֹהֵי לֹא שְׁמֹו עֲלֶךָ מַלְכָּא טַעַם** - האנשים האלה לא עשו לעצמן טעם ועצה לחוש עליך המלך לקיים מאמריך. **לְאַלְהֶךָ לֹא פִלְחִין וְלְצַלְמֵ דְהֶבֶא דִּי תְקִימַת לֹא סִגְדִין** - לאלהיך אינם עובדים, ואל הצלם אשר העמדת לא השתחוו. ולא הלשינו על דניאל בעבור כי ראו שהמלך חשבו לאלוה, ואיך ישתחוה הוא אל הצלם.

יג **בְּאֲדִין נְבוּכַדְנֶצַּר בְּרַגְזוֹ וְחִמָּא אָמַר לְהִתְקַיָּה לְשְׂדַרְךָ מִיִּשְׂרָאֵל וְעַבְדֵּי נְגוּ בְּאֲדִין גְּבַרְיָא אֱלֹהֵי הִיתִיו קְדָם מַלְכָּא:**

מצודת דוד: **בְּאֲדִין נְבוּכַדְנֶצַּר בְּרַגְזוֹ וְחִמָּא אָמַר לְהִתְקַיָּה לְשְׂדַרְךָ מִיִּשְׂרָאֵל וְעַבְדֵּי נְגוּ** - אז אמר נבוכדנצר בכעס וחמה להביא לחנניה מישאל ועזריה. **בְּאֲדִין גְּבַרְיָא אֱלֹהֵי הִיתִיו קְדָם מַלְכָּא** - אז האנשים האלה הובאו לפני המלך.

יד **עָנָה נְבוּכַדְנֶצַּר וְאָמַר לְהוֹן הִצְדָּא שְׂדַרְךָ מִיִּשְׂרָאֵל וְעַבְדֵּי נְגוּ לְאַלְהֵי לֹא אִיתִיכוֹן פִּלְחִין וְלְצַלְמֵ דְהֶבֶא דִּי תְקִימַת לֹא סִגְדִין:**

מצודת ציון: **הִצְדָּא** - ענינו שממה, כי "תוהו וְבוֹהוֹ" (בראשית א' ב) תירגם אונקלוס "צִדְיָא וְרִקְנָיָא".

דניאל
פרק ג'

מצודת דוד: ענה נבוכדנצר ואמר להון - הרים נבוכדנצר את קולו ואמר עליהם. הַצָּדָא שְׁדָרְךָ מִיִּשְׁדָּ וְעַבְדִּי נָגוּ - וכי חוק גזרתי היא דברי ריק ושממה אתם חנניה מישאל ועזריה. לאלהי לא איתיכון פלחין ולצלם דהבא די הקימת לא סגדין - אל אלוהי לא ישכם עובדים, ולצלם הזהב אשר העמדתי לא תשתחוו.

טו וְהוּא הוּא אֵימִיכוֹן עֲתִידִין דִּי בַעֲדָנָא דִּי־תִשְׁמַעוּן קַל קַרְנָא מִשְׁרוּקִיתָא קַתְרִס שְׂבָכָא פִּסְתָּרִין וְסוּמְפִנְיָה וְכָל וְזַנִּי זַמְרָא תִּפְלוּן וְתִסְגְּדוּן לְצַלְמָא דִּי־עַבְדַּת וְהוּא לֹא תִסְגְּדוּן בַּה־שְׁעָתָא תִּתְרַמּוּן לְגֹאֲא־אֲתוֹן נִוְרָא יְקַדְמָא וּמִן־הוּא אֱלֹהֵי דִי יִשְׁיַבְנִכוֹן מִן־יָדֵי:

מצודת דוד: פֶּעַן הוּא אֵימִיכוֹן עֲתִידִין - עתה אם ישכם מוכנים. דִּי בַעֲדָנָא דִּי תִשְׁמַעוּן קַל קַרְנָא וְגוֹי וְכָל זַנִּי זַמְרָא תִּפְלוּן וְתִסְגְּדוּן לְצַלְמָא דִּי עַבְדַּת - אשר בעת אשר תשמעון קול קרן וכו' וכל שאר מיני זמר, אז תפלוּן ותשתחוו להצלם אשר עשיתי, וכאומר: אם עתה תשתחוו, לא אעשה לכם מאומה רע על אשר לא השתחיתם בראשונה. וְהוּא לֹא תִסְגְּדוּן בַּה־שְׁעָתָא תִּתְרַמּוּן לְגֹאֲא־אֲתוֹן נִוְרָא יְקַדְמָא - ואם לא תשתחוו, אזי מיד בעת הזאת תושלכו אל תוך תנור אש הבוערת. וּמִן הוּא אֱלֹהֵי דִי יִשְׁיַבְנִכוֹן מִן יָדֵי - ומי הוא האלוה אשר יציל אתכם מידי?

טז עָנוּ שְׁדָרְךָ מִיִּשְׁדָּ וְעַבְדִּי נָגוּ וְאָמְרִין לְמַלְכָא נְבוּכַדְנֶצַּר לֹא־חֲשַׁחִין אֲנַחְנָא עַל־דְּגַהּ פִּתְגָם לְהַתְּבוּתָךְ:

מצודת ציון: חֲשַׁחִין - כמו חוששין הידוע בדברי רבותינו ז"ל.

מצודת דוד: עָנוּ שְׁדָרְךָ מִיִּשְׁדָּ וְעַבְדִּי נָגוּ וְאָמְרִין לְמַלְכָא - השיבו חנניה מישאל ועזריה ואמרו למלך. נְבוּכַדְנֶצַּר - אתה נבוכדנצר, ולא קראוהו בשם מלך, כאומר: בדבר זה לא תמלוך עלינו ולא תמשול בנו. לֹא חֲשַׁחִין אֲנַחְנָא עַל דְּגַהּ פִּתְגָם לְהַתְּבוּתָךְ - אין אנחנו חוששין על הפחד הזה להשיבך אמרי רצוי וטענות.

יז הוּא אֵימִי אֱלֹהֵנָא דִּי־אֲנַחְנָא פִּלְחִין יְכַל לְשִׁיבֹתָנָא מִן־אֲתוֹן נִוְרָא יְקַדְמָא וּמִן־יָדֵיךָ מַלְכָא יִשְׁיַב:

דניאל
פרק ג'

מצודת דוד: הוּא אֵימִי אֱלֹהֵנָא דִּי אֲנַחְנָא פִּלְחִין - הנה יש אלהים, הוא אלהינו אשר אנחנו עובדים. יְכַל לְשִׁיבֹתָנָא מִן אֲתוֹן נִוְרָא יְקַדְמָא - הוא יכול להציל אותנו מן תנור אש הבוערת. וּמִן יָדֵיךָ מַלְכָא יִשְׁיַב - ואף מן ידך המלך יציל, כאומר: ובכל אופן שתרצה להמית אותנו, יכול הוא להציל מכולם.

יח וְהוּא לֹא יָדִיעַ לְהוּא־לָךְ מַלְכָא דִּי לֹא־לָךְ לֹא־אֵימִנָא פִּלְחִין וְלַצֵּלָם דְּהַבָּא דִּי תְקִימַת לֹא נִסְגְּד:

מצודת דוד: וְהוּא לֹא - ואף אם לא יחפוץ להציל. יָדִיעַ לְהוּא לָךְ מַלְכָא דִּי לֹא־לָךְ לֹא אֵימִנָא פִּלְחִין - ידוע יהיה לך המלך, אשר עם כל זה לא יש עמנו לעבוד לאלהיך. וְלַצֵּלָם דְּהַבָּא דִּי תְקִימַת לֹא נִסְגְּד - ואל צלם הזהב אשר העמדת לא נשתחוו.

יט בְּאֵלֵינוּ נְבוּכַדְנֶצַּר הִתְמַלִּי חֲמָא וְצֵלָם אֲנַפּוּהִי אֲשַׁתְּנִי עַל־שְׁדָרְךָ מִיִּשְׁדָּ וְעַבְדִּי נָגוּ עָנָה וְאָמַר לְמִזָּא לְאֲתוֹנָא חֲדָ־שְׂבָעָה עַל דִּי חֲזָה לְמִזְנִיה:

מצודת ציון: לְמִזָּא - ענינו הסקה ושריפה, וכן (דברים ל"ב כד) "מִזִּי רָעַב".

מצודת דוד: בְּאֵלֵינוּ נְבוּכַדְנֶצַּר הִתְמַלִּי חֲמָא וְצֵלָם אֲנַפּוּהִי אֲשַׁתְּנִי עַל שְׁדָרְךָ מִיִּשְׁדָּ וְעַבְדִּי נָגוּ - אז נבוכדנצר נתמלא חימה, ודמות פניו נשתנה בכעסו על חנניה מישאל ועזריה. עָנָה וְאָמַר לְמִזָּא לְאֲתוֹנָא - הרים קול ואמר להבעיר ולהסיק את התנור. חֲדָ שְׂבָעָה עַל דִּי חֲזָה לְמִזְנִיה - רוצה לומר: להוסיף ולהסיק בפעם אחת כשיעור שבעה הסקות על אשר ראוי להסיקו.

כ וּלְגַבְרִין גְּבַר־חֵיל דִּי בְּחִילָה אָמַר לְכַפְתָּה לְשְׁדָרְךָ מִיִּשְׁדָּ וְעַבְדִּי נָגוּ לְמַרְמָא לְאֲתוֹן נִוְרָא יְקַדְמָא:

מצודת ציון: לְכַפְתָּה - ענינו קשירה, ובדברי רבותינו ז"ל (בבא קמא כב:) "עַבְדִּי כְּפוּת לִי".

מצודת דוד: וּלְגַבְרִין גְּבַר־חֵיל דִּי בְּחִילָה אָמַר לְכַפְתָּה לְשְׁדָרְךָ מִיִּשְׁדָּ וְעַבְדִּי נָגוּ - ולאנשים אנשי חיל אשר בצבאו צוה לאסור

דניאל

פרק ג'

בהתבהלה ענה ואמר להדברוהי הלא גברין תלתה רמינא לגוא-נורא מכפתין עגיו ואמרין למלכא נציבא מלכא:

מצודת ציון: להדברוהי - הם היועצים המנהיגים, כי "וינהג את הצאן" (שמות ג' א) תירגם אונקלוס "ודבר ית ענא".

מצודת דוד: אדיו נבוכדנצר מלכא תנה וקם בהתבהלה - אז נבוכדנצר המלך חרד ועמד בבהלה. ענה ואמר להדברוהי הלא גוברין תלתה רמינא לגוא נורא מכפתין - והרים קול ואמר ליועציו: "הלא שלשה אנשים השלכנו לתוך האש כשהם קשורים?". עגיו ואמרין למלכא נציבא מלכא - השיבו ואמרו למלך: "אמת המלך כן היא".

כה ענה ואמר הא-אנה תזה גברין ארבעה שרין מהלכין בגו-נורא ותבל לא-איתי בהון ורזה די רביעאה דמה לבר-אלהין:

מצודת ציון: לבר אלהין - כן יקרא המלאך כאילו הוא מבני בית של השכינה, וכן (איוב א' ו) "ויבואו בני האלהים".

מצודת דוד: הא אנה תזה גוברין ארבעה - הלא אני רואה ארבעה אנשים. שרין מהלכין בגו נורא ותבל לא איתי בהון - והמה מותרים מן הקשורים והולכים בתוך האש, והשחתה לא יש בהם. ורזה די רביעאה דמה לבר אלהין - ותוארו של הרביעי דומה למלאך.

כז באדיו קרב נבוכדנצר לתרע אתון נורא יקדמא ענה ואמר שדרף מישף ועבד-נגו עבדוהי די-אלהא עלאה פקו ואתו באדיו נפקין שדרף מישף ועבד נגו מן-גוא נורא:

מצודת דוד: באדיו קרב נבוכדנצר לתרע אתון - אז קרב נביכדנצר אל שער התנור. עבדוהי די אלהא עלאה פוקו ואתו - עבדיו של אלהים עליון צאו מן התנור ובואו אלי. באדיו נפקין שדרף מישף ועבד נגו מן גוא נורא - אז יצאו מן תוך האש, כי עד לא דבר אליהם רכות פחדו לצאת, כי האדם הוא בעל בחירה ופן ימיתם בידיו.

דניאל

פרק ג'

ולקשור לחנניה מישאל ועזריה. למרמא לאתון נורא יקדמא - ולהשליך לתנור אש הבוערת.

כא באדיו גבריא אלף פפתו בסרבליהון פששיהון וכרבלתהון ולבשיהון ורמיו לגוא אתון נורא יקדמא:

מצודת ציון: בסרבליהון - הוא שם מלבוש, ובדברי רבותינו ז"ל (שבת נ"ח.) "בסרבלי תתימי". פששיהון - הם המכנסים. וכרבלתהון - מין לבוש עשוי להתעטף בו, ודוגמתו (דברי-הימים א' טו כז) "וידוד מכורבל במעיל".

מצודת דוד: באדיו גובריא אלף פפתו בסרבליהון וגו' - אז האנשים האלה קשרו אותם כשהם לבושים בסרבליהון וגו'. ולבושיהון - רוצה לומר: שאר המלבושים. ורמיו לגוא אתון נורא יקדמא - והשליכו אותם לתוך התנור הבוערת.

כב פל-קבל דנה מן-די מלת מלכא מחצפה ואתונא אנה יתירה גבריא אלף די הסקו לשדרף מישף ועבד נגו קטל המון שביבא די נורא:

מצודת ציון: שביבא - ניצוצות, כמו (איוב י"ח ה) "ולא ינה שביב אשו".

מצודת דוד: פל קבל דנה מן די מלת מלכא מחצפה ואתונא אנה יתירה - בעבור זאת, מן אשר דבר המלך היתה ממהרת והתנור הוסק בהסקה מרובה. גובריא אלף די הסקו לשדרף מישף ועבד נגו - לזה האנשים האלה אשר העלו את חנניה מישאל ועזריה אל פה התנור להשליכם בו. קטל המון שביבא די נורא - המית אותם הניצוצות של האש, כי היו מרובות ועשו בבהלה, ולא היו נשמרים ונזהרים.

כג וגבריא אלף תלתהון שדרף מישף ועבד נגו נפלו לגוא-אתון-נורא יקדמא מכפתין:

מצודת דוד: וגובריא אלף תלתהון שדרף מישף ועבד נגו - והאנשים האלה שלשתם, חנניה מישאל ועזריה. נפלו לגוא אתון נורא יקדמא מכפתין - נפלו לתוך התנור כשהם קשורים.

כד אדיו נבוכדנצר מלכא תנה וקם